

MN § 46

Dnr 2024-4262

Remiss om promemorian Snabbare processer enligt miljöbalken för att stärka det militära försvaret

Beslut

Miljönämnden östra Skaraborg beslutar att lämna nedanstående svar på Klimat- och näringslivsdepartementets remiss av promemorian om snabbare processer enligt miljöbalken för att stärka det militära försvaret.

Miljönämndens remissvar

Nämnden noterar att föreliggande förordningsförslag innehåller konkreta författningsförslag. Det finns i promemorian redovisat behovsanalys och konsekvensanalys, även om båda dessa kunde ha varit mer utförliga och mer omfattande.

Principiellt är förordningsförslaget tveksamt. Nämnden kan förstå Försvarmaktens, Fortifikationsverkets och Försvarets materielverks behov av nya tillstånd och tillståndsändringar, i och med att dessa behov får antas ha varit kända länge. Behov som bör ha funnits utan hänsyn till Natomedlemskap och DCA-avtalet, även så oaktat proposition 2020/21 Totalförsvaret 2021-2025. Det senare borde åtminstone ha föranlett en översyn av gällande tillstånd och prioritering av tillståndsansökningar.

Nämnden är medveten om att en tillståndsprocess tar tid. Enligt remitterad promemoria medför handläggningstiderna att Försvarmakten, Fortifikationsverket och Försvarets materielverk inte kan bedriva en funktionell nödvändig verksamhet i dag och i närtid.

Det är beklagligt att de här tre aktuella myndigheterna inte tidigare ansökt om nödvändiga och ändamålsenliga nya tillstånd eller ändringstillstånd, förenliga med såväl miljöbalken som försvarsintresset. Nämnden noterar detta i sammanhanget, eftersom detta medför remitterat förordningsförslag.

Nämnden anser att det vore bättre om respektive myndighet omgående initierade nödvändiga prövningsprocesser i enlighet med föreliggande prövningssystem. Nämnden är, som framgått, medveten om att tillståndsprövningsprocesser på grund av krav på godtagbar ansökan (inkluderat MKB med mera) och formella processuella krav medför att en ansökan tar viss tid att handlägga. Dock är det flera faktorer som påverkar handläggningstiden. Exempelvis ansökans kvalitet och personella resurser hos prövningsmyndigheterna. Eventuell resursbrist hos prövningsmyndigheterna har regeringen möjlighet att adressera och därmed förkorta handläggningstiderna.

MN § 46 forts.

Vad gäller förordningsförslagets förenlighet med MKB-direktivet, Århus-konventionen och Esbo-konventionen så synes anmälningsskyldighet i stället för tillståndsskyldighet inte vara oförenligt med direktivet och konventionerna. Att förslagen inte är oförenliga är dock inte detsamma som att de är lämpliga eller önskvärda. De undantag som direktivet och konventionerna medger för nationella försvarsintressen är dessutom villkorade.

Nämnden är till exempel inte helt övertygad om att förordningsförslaget lever upp till direktiv och konventioners krav på bedömning från fall till fall, eller att så garanterat sker i enskilda ärenden. Nämnden är inte heller helt säker på att försvarssyftet och försvarets behov bedömts och bedöms i kommande anmälningsskyldighetsärenden. Syfte och behov (nödvändighet) måste föreligga och kunna visas.

Som nämns vore ett alternativ att berörda myndigheter omgående ansöker om tillstånd och ändringstillstånd. I den del handläggningstiderna beror på processuella krav (samråd, remittering och därpå följande tidsfrister), så kan föga åtgärdas, särskilt om de följer av internationella åtaganden och EU-medlemskapet. Beror de på resursbrist hos prövningsmyndigheterna kan detta åtgärdas.

Förordningen är tidsbegränsad till fem år, dock kan den anmälda verksamheten fortsätta att bedrivas i två år efter att förordningen slutat gälla. Verksamheterna får även fortsätta att bedrivas om tillståndsansökan lämnas in inom den tvååriga förlängningen (efter det att förordningen slutat gälla). Nämnden kan acceptera föreliggande förordningsförslag, med vissa justeringar, på den grunden att det är tidsbegränsat (fem år).

Om fem år är en nödvändig och välavvägd tidsfrist från undantag från gällande prövningsordning, så förstår nämnden inte behovet av tvåårsförlängningen. I praktiken innebär det att förordningen gäller i sju år, inte enligt dess stadgade lydelse fem år. Om syftet är att motivera Försvarsmakten, Fortifikationsverket och Försvarets materielverk att initiera en översyn av tillstånd och tillståndsvillkor och ansöka om nödvändiga nya tillstånd eller ändringstillstånd så gynnas den målsättningen knappast genom ett i praktiken sjuårigt ”undantagstillstånd”. Nämnden kan acceptera att verksamheter som i dag är tillståndsskyldiga får fortsätta bedrivas enligt temporär anmälan under prövningsmyndighetens handläggning, om ansökan kommit in under den tid förordningen gäller, det vill säga inom fem år från det att förordningen träder ikraft.

MN § 46 forts.

Aktuella verksamheter

Nämnden noterar att gränsen 2 100 meter flygbana och gränsen 200 000 för lagring och hantering av kemiska produkter följer av Sveriges EU-medlemskap och internationella förpliktelser. Nämnden har i sig ingen synpunkt. Nämnden konstaterar dock att aktuella i dag och om fem år tillståndspliktiga verksamheter i stort sett kan dubbleras i ”omfattning” genom en anmälan. I författningsförslaget återfinns även ett förslag om att tillsynsmyndigheten ska kunna besluta om undantag från 2 100 meters begränsningen och 200 000-begränsningen, se nedan.

Nämnden avråder från förslaget att nya skjutfält (verksamhet som saknar tillstånd i dag) ska vara anmälningspliktiga om de ska bedrivas på eller i anslutning till ett område där liknande verksamhet bedrivs eller har bedrivits tidigare. Att en verksamhet tidigare bedrivits på en plats är inget skäl för att inte tillståndspröva en nyetablering och samtidigt finns det många frågeställningar som behöver hanteras för att kunna förstå förutsättningarna för hur förslaget ska och kan hanteras. Exempelvis: Vad betyder *i anslutning till*? Vilka typer av befintliga verksamheter avses? När bedrevs den tidigare verksamheten, hur ser omgivningsförhållandena ut i dag?

Handläggning av anmälan

I det fortsatta förordningsarbetet bör säkerställas att skyndsamtheten inte utan särskilda skäl föranleder begränsade möjligheter till yttrande. Även rekvisiten *på lämpligt sätt* och *i lämplig omfattning* bör nogsamt adresseras på det att yttrandemöjligheten (yttranderätten) inte inskränks utöver vad som är nödvändigt.

Betydande miljöpåverkan – föreläggande om tillståndsansökan

Miljönämnden tillstyrker förslaget att tillsynsmyndigheten ska bedöma om anmälan medför betydande miljöpåverkan, och om så förelägga anmälaren att söka tillstånd. Det bör tydligt framgå att anmälaren har ansvar för att visa att det ej föreligger betydande miljöpåverkan.

Nämnden är tveksam till förslaget att tillsynsmyndigheten ska få upphäva eller ändra villkor eller andra bestämmelser i tillstånd. Förslaget är principiellt utmanande och dess konsekvenser och risker behöver nogsamt analyseras djupare i det fortsatta förordningsarbetet. Nämnden har förståelse för att en anmälan kan medföra behov av villkorsändringar med mera för att anmälan och tillståndet inte ska bli (vara) oförenliga. Ordet *samband med* är för oprecist. För att tillsynsmyndigheten ska få ändra villkor eller andra bestämmelser i tillståndet bör det vara ett nödvändigt krav att den anmälda ändringen är sådan att ändringen och tillståndet är oförenliga (inneboende konflikt, omöjlig att efterleva/omöjligt att bedriva verksamheten enligt både tillstånd och anmäld ändring). Tillståndsramen omnämns inte i paragrafen men anmälda ändringar får antas kunna hamna i konflikt även med själva tillståndsramen.

MN § 46 forts.

Tillsynsmyndighetens beslut

Miljönämnden tillstyrker förslaget att tillsynsmyndigheten får besluta om försiktighetsmått eller förbud, förelägga anmälaren att ansöka om tillstånd eller besluta att anmälan inte föranleder någon åtgärd.

Skyndsam handläggning

Miljönämnden har inga synpunkter, fränsett att två veckor kan vara väl kort förlängd handläggningstid i komplicerade eller svårhanterade anmälningsärenden.

Undantag från vissa processuella regler

Miljönämnden motsätter sig förslaget i de delar det gäller undantag från kravet på bedömning av betydande miljöpåverkan, kravet på miljökonsekvensbeskrivning och begränsning av flygplansbanlängd och lagringskapacitet för kemikalier.

Fråga är om en förordning som medger undantag från gällande prövningssystem. Försvarmaktens, Fortifikationsverkets och Försvarets materielverks verksamheter undantas från krav på tillståndsplikt för verksamheter som i dag är tillståndspliktiga. De kommer att vara tillståndspliktiga för andra aktörer, och de kommer att ånyo vara tillståndspliktiga när här aktuell förordning upphör.

I denna situation är det varken rimligt eller lämpligt att medge undantag från nödvändigt och väsentligt beslutsunderlag, såsom MKB och bedömning av betydande miljöpåverkan. Berörda myndigheter/verksamhetsutövare måste ha kunskap om verksameters miljöpåverkan i sin dagliga verksamhet. Ska tillståndsplikt ersättas med anmälningsplikt måste tillsynsmyndigheten ha ett fullgott beslutsunderlag inkluderat adekvat MKB i samtliga anmälningsärenden.

Om MKB-kravet är för betungande generellt eller i enskilt fall kan lämpligheten av hela här aktuell förordning ifrågasättas. Ifrågasättas på så sätt att lättningen – anmälningsplikt i stället för tillståndsplikt – förhoppningsvis inte avser verksamheter där t.ex. en MKB är så komplex att en existerande verksamhet inte klarar av att leverera underlaget inom rimlig tid. Berörda myndigheter måste säkra sin förmåga att ta fram godtagbara MKB i nu aktuella anmälningsärenden. Annars uppstår oro inför berörda myndigheters möjlighet att ansöka om nya tillstånd eller ändringstillstånd framöver. För en verksamhet som typiskt sett inte har betydande miljöpåverkan kan det knappast vara betungande eller svårt att påvisa detta. Nämnden har tidigare påpekat att tillsynsmyndigheten måste ha fullgott beslutsunderlag inklusive adekvat MKB.

Miljönämnden konstaterar att det är oklart vad som avses med undantaget från begränsningarna avseende 1 200 meters flygbana och 200 000 ton lagring. I och med att det ter sig oklart vad som avses, vilka behov som föreligger och dess konsekvenser kan nämnden inte annat än efterfråga större tydlighet.

MN § 46 forts.

Jäv

På grund av jäv deltar inte Urban Samuelsson (M) i handläggningen av detta ärende.

Redogörelse för ärendet

Klimat- och näringslivsdepartementet remitterade promemorian Snabbare processer enligt miljöbalken för att stärka det militära försvaret (KN2024/01391) den 20 juni 2024. Svar ska ha kommit in till departementet senast den 4 oktober 2024.

Sammanfattning av remissen

De ändringar som föreslås avser processuella regler och påverkar inte kravnivåerna i de materiella bedömningarna enligt miljöbalken. Förslaget innehåller tillfälliga bestämmelser som bland annat innebär:

- att tillståndspliktiga ändringar av befintliga flygplatser, anläggningar för lagring och annan hantering av kemiska produkter och skjutfält under vissa förutsättningar ska kunna hanteras genom anmälan,
- att det under vissa förutsättningar ska vara möjligt att göra en anmälan i stället för att ansöka om tillstånd för ett nytt tillståndspliktigt skjutfält och en ny tillståndspliktig anläggning för lagring och annan hantering av kemiska produkter,
- att Försvarsinspektören för hälsa och miljö ska handlägga anmälningar avseende flygplatser, anläggningar för lagring och annan hantering av kemiska produkter, skjutfält och hamnar, liksom anmälningspliktiga vattenverksamheter som hör samman med sådana miljöfarliga verksamheter, skyndsamt och inom vissa tidsramar,
- att Försvarsinspektören får begränsa tiden för myndigheters, organisationers och enskildas yttrande om ett ärende är brådskande, och
- att Försvarsinspektören under vissa förutsättningar ska kunna bevilja undantag från vissa andra processuella krav, bland annat krav på bedömning av betydande miljöpåverkan och specifik miljöbedömning som följer av MKB-direktivet (miljökonsekvensbeskrivning).

Beslutsunderlag

Miljösamverkans förslag till beslut daterat 2024-08-22
Remiss från Klimat- och näringslivsdepartementet

Beslutet skickas till

Klimat- och näringslivsdepartementet, KN2024/01391